

INGVILD H. RISHØIOVÁ

HVIEZDNA BRÁNA

Príbeh o Vianociach

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

INGVILD H. RISHØIOVÁ

HVIEZDNA BRÁNA

Príbeh o Vianociach

TATRAN

Z nórskeho originálu Ingvild H. Rishøi: Stargate, ktorý vyšiel
vo vydavateľstve Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2021,
preložila Zuzana Bátorová Vahančíková.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2022 ako 5381. publikácia
a 36. zväzok edície Svetová tvorba.

Vydanie I.

Polep a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Eva Melichárková

Jazykové redaktorky Eva Mládeková, Zlata Sršňová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Preklad diela vznikol s finančnou podporou Literárneho fondu.

NORLA
Norwegian
Literature
Abroad

This translation has been published with the financial
support of NORLA.

All rights reserved.

Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS 2021

Translation © Zuzana Bátorová Vahančíková 2022

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2022

ISBN 978-80-222-1380-6

Z času na čas si spomínam na našu štvrť Tøyen. Vidím ju celkom jasno.

Ludia vychádzajú zo supermarketu Kiwi s nákupnými taškami, tlačia po snehu kočíky, deti utekajú do školy s hrkotajúcimi aktovkami a cez veľkú prestávku stojí pri školskej bráne školník a fajčí. Potom sa sneh roztopí, pred bytovkami sa povalujú zhnednuté vianočné stromčeky, trávniky sa postupne zazelenajú a zaplnia púpavami, a tak to ide stále dookola. Ludia kráčajú rovno, odrazu sa zapotácajú a znova idú rovno, bábätká prichádzajú na svet, starci z neho odchádzajú a školník sa cez veľkú prestávku oprie o stĺp brány a vyfukuje dym k oblohe.

Vtom si spomenie na mňa. Teraz už viem, že všetkému rozumel. Zahľadí sa ponad strechy a na všetko sa rozpaľmätá.

„Zasa si tu?“ pýta sa ma školník.

Zastal pred stĺpom školskej brány a z vrecka vybral balíček s tabakom. Ja som stála tam kde vždy a odpovedala som tak ako vždy.

„Hej,“ prikývla som.

„Vieš, že sa to nesmie?“ pripomenul mi školník.

Vtedy som mu povedala, čo som sa naučila od ocka.

„Pravidlá sú na to, aby sa porušovali,“ vyhlásila som.

Jemne snežilo. Ktosi za nami zakričal *heš, zajačik, heš, a ty za ním bež!* Školník sa prikrčil a zapálil si cigaretu. Potom sme pokračovali v našom rozhovore.

„Viete, že sa to nesmie?“ pripomenula som mu tentoraz ja.

„Pravidlá sú na to, aby sa porušovali,“ odvetil školník.

„Znova si rozdala celú desiatu?“

Prikývla som. Pretože veвериčka tu dnes už bola, jediná veвериčka v celom Tøyene, najkrajšia. Vedela, kedy je veľká prestávka, a vtedy sa vždy objavila. Školník stisol cigaretu perami a z vrecka vytiahol desiatu. Roztvoril alobal, rozdelil burek na dve polovice a jednu mi podal, ešte sa z nej dymilo. Jeho manželka vedela jedlo naozaj dobre zabaliť.

„Tomu sa hovorí *the circle of life*,“ skonštatoval školník.

„Ty dávaš veвериčke, ja dávam tebe.“

„Čo je *the circle of life*?“ spýtala som sa.

„Filozofia,“ odvetil školník. „Tu v Nórsku som školní-

kom, ako vieš. Ale vo svojej domovine som bol veľkým mysliteľom.“

Odvrátil sa odo mňa a vyfúkol dym.

„Práve to je na tom fajn, keď je človek prisťahovalec,“ vysvetľoval. „Vždy môže rozprávať o tom, kým bol vo svojej krajine.“

„Neklamete?“ opýtala som sa.

„Nikdy,“ odvetil. „Vlastne... doma som bol jeden z najväčších klamárov. Vyhral som aj súťaž. Celonárodné majstrovstvá v klamaní.“

„Fíha,“ začudovala som sa.

„A ináč,“ poznamenal, „všimla si si tamten plagát?“

Ukázal naň cigaretou medzi prstami.

Hľadá sa predavač vianočných stromčekov, stálo na ňom. Musíte byť pracovitý, zodpovedný a mať rád prácu vonku.

Plagát visel na stĺpe pouličného osvetlenia. Zo spodného okraja trčali lístky s telefónnym číslom.

„Nemohlo by sa to hodiť?“ spýtal sa školník.

„Myslím, že keď má niekto desať, prácu mu asi nedajú,“ odvetila som.

„Nemal som na mysli teba,“ vysvetľoval.

Podišiel k stĺpu, odtrhol jeden lístok, vrátil sa a vložil mi ho do ruky.

„Ukáž ho otcovi,“ povedal mi.

Okolo papierika na dlani sa roztápali snehové vločky.

„A ak sa bude o tú prácu uchádzať, nech povie, že pozná Alfreda,“ dodal. „Rozváža pre nich vianočné stromčeky.“

„A je to pravda?“ spýtala som sa.

„Pravda ako pravda,“ vysvetľoval. „Ja poznám Alfreda, ty poznáš mňa a tvoj otec pozná teba. To je *the circle of life*.“

Prikývla som.

„Mimochodom,“ zamyslel sa školník, „môžeš to rovno zobrať celé.“

Vrátil sa k stĺpu, uvoľnil lepiacu pásku a zroloval plagát.

„Aj tak sa sem nesmú lepiť plagáty,“ poznamenal.

„Ale čo ak by sa o tú prácu chcel uchádzať ešte niekto?“ napadlo mi.

Školník mi strčil plagát do vrečka na vetrovke. Na malej tesnej čiapke mu pristávali snehové vločky.

„Práve preto,“ odvetil. „Ako vidíš, máš pred sebou veľkého mysliteľa.“

Keď som prišla domov, ocko sedel za kuchynským stolom. Zdvihol hlavu a rukou si zatienil oči.

„Neprichádza sem náhodou moje slniečko?“ zvolal.
„Kde mám slnečné okuliare?“

Usmial sa a ja som mu úsmev opätovala. Vzápätí sa však prestal usmievať.

„Pod' si na chvíľu sadnúť ku mne,“ vyzval ma.

Pošúchal si čelo. Nezniesla som predstavu, že s tým znova začne. *Takto by deti žiť nemali*, hovoríeva vtedy, *všade samý asfalt a svinstvo*, a potom povie *ale vy dve zďaleka nie ste hlúpe, to sa o vás veru povedať nedá, a zažili ste predsa aj pekné chvíle, spomínate si na stanovačku vtedy v lete? Pamätáte sa, ako sme raz v zime boli na chate?* A ja mu na to odpovedám áno a nie a znova áno, lenže teraz som za nič na svete nechcela, aby zasa spustil, tak som rozbalila plagát a položila som ho na stôl.

„Predavač vianočných stromčekov,“ prečítal ocko.

Plagát sa zroloval naspäť. Znova som ho rozťahla a pevne som ho pridržala. Zadíval sa naň.

„Predávať vianočné stromčeky,“ poznamenal, „veď to je práca pre dakoho zo zapadákov, Ronja.“

„Ale čokoľvek je lepšie ako nič,“ povedala som.

Tak sa opäť zahľadel na plagát. Odrazu vstal, prešiel ku kuchynskej linke a zdvihol rýchlovarnú kanvicu. Pustil vodu a skonštatoval: „Ty si mi ale bystrá hlavička. A vždy si aj bola.“

Naplnil kanvicu vodou. Rada sa naňho dívam, keď pije kávu. Aj keď si naťahuje tepláky alebo keď sa pozerá z okna a začne sa prechádzať, zbožňujem to a pamätám si každú jeho prácu. Najlepšie bolo, keď pracoval ako pekár, nosil domov obrovské škoricové osie hniezda a ja som si ich na druhý deň mohla vziať do školy. Vtedy sa všetci zhŕkli nad mojou desiatou a vraveli *shit* a Musse povedal *ty sa ale máš* a Stella rýpala *ale vieš, že sa to nemá?* a Musse jej na to odvetil *upokoj sa, Stella, aj tak má každý v tejto triede v desiatej cukor*. Ale aj keď pracoval v supermarkete Kiwi alebo keď umýval električky, bolo fajn, všetci vtedy hovorili *tvoj otec predsa robí v Kiwi, musíš mu povedať, nech mi dá zľavu na Nesquik, tvoj otec predsa umýva električky, popros ho, aby nezmyl to, čo tam napísal môj brat*. Nepáčilo sa mi jedine to, keď pracoval ako básnik a napísal, že myšlienka je ako úhor chytený v sieti. Tiež som nebola nadšená, že predával svoje básne pred novinovým stánkom. Ale zbožňujem, keď začne šumieť rýchlovarná kanvica, viac mi k šťastiu netreba. *Príliš veľa snívate*, zvykne nám hovoriť Melissa, *keby bolo snívanie platenou prácou, mohli by sme sa presťahovať rovno do luxusnej štvrte na kopci Holmenkollen*.

Voda zovrela a ocko zdvihol kanvicu. Hlavu som mala už plnú snov, pretože som vedela, kde predávajú stromčeky, a predstavovala som si, že by som tam mohla kedykoľvek po škole zabehnúť, ocko by sa prechádzal medzi stromčekmi v hrubom vlnenom svetri a ja by som stála pri benzínovej pumpe a pozorovala ho, ako sa usmieva na zákazníkov a ako si vkladá ich peniaze do hrubej peňaženky. Potom by dostal výplatu a na Vianoce by sme Melisse mohli dať... čo ja viem, niečo, čo by si priala, ocko by to kúpil, priniesol by to domov, kývol by na mňa, aby som šla do kúpeľne, a pošepol by mi *aha, myslíš, že toto*

by sa mohlo páčiť šestnásťročnému dievčatu? Tiež mi napadlo, že ocko by mohol priniesť vianočný stromček do našej školy. Jasne som si vedela predstaviť, aké by to bolo. Meron sa nakloní k oknu a vykrikuje *prichádza vianočný stromček! Prichádza vianočný stromček! Aha, veď to je Ronjin otec!* A učiteľka zavolá *len sedte, zostaňte sedieť*, ale aj tak sa všetci rozbehnú k oknu, hej, všetci bežia k oknu a dole zbadáme riaditeľku, ako kráča po školskom dvore ockovi v ústrety. Rukami si pridržava pletený kabát, potom ukáže na telocvičňu. Pletený opasok sa jej trepoce vo vetre a ocko sa široko usmieva, vtiahne stromček dovnútra pomedzi stĺpy školskej brány a všetci v triede vykriknú *wow*. Tak som si to predstavovala.

Ocko stál pri okne a pozeral sa von. Stále snežilo. Šálku si pridržal pred sebou. Naša kuchyňa pôsobila veľmi prázdno.

„Možno by sme tento rok mohli mať vianočný stromček,“ ozvala som sa.

„Čo si hovorila?“ spýtal sa ocko.

„Ak budeš predávať stromčeky,“ vysvetľovala som, „nemohli by sme mať jeden aj doma?“

„Samozrejme,“ povedal ocko a obrátil sa ku mne. „Ty moja malá zbojníčka, myslíš, že zamestnanci majú zľavu?“

„Určite,“ ubezpečila som ho.

„Alebo možno dostanú stromček zadarmo?“ zamyslel sa ocko a ja som prikývla, lebo som si to tiež myslela.